

महाराष्ट्र शासन
नोंदणी व मुद्रांक विभाग

नागरिकांची सनद

व्दारा

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

दिनांक 15/08/2014

अनुक्रमणिका

भाग क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1	दुर्यम निबंधक कार्यालय	4
	1. दस्त नोंदणी करणे [Registration of Document]	6
	2. दस्ताच्या सूचिची प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Index]	10
	3. दस्ताची प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Document]	12
	4. शोध उपलब्ध करणे [Search]	14
	5. नोटीस ऑफ इंटिमेशन फाईल करून घेणे [Filing of Notice of Intimation]	16
	6. जुना मूळ दस्त नोंदणी पूर्ण करून परत देणे [Returning old document after completion of Registration]	18
	7. मुद्रांक शुल्क भरण्याचे प्रयोजनार्थ मूल्यांकन अहवाल देणे [Valuation Report for assessment of Stamp Duty]	20
	8. दस्त नोंदणीसंदर्भात गृहभेट देणे [Visit outside Office regarding Registration]	22
	9. विशेष कुलमुखत्यारपत्राचे अधिप्रमाणन करून देणे [Authentication of Special Power of Attorney]	24
	10. मृत्युपत्रकर्त्याच्या मृत्युनंतर मृत्युपत्र नोंदणी करणे [Registration of Will after death of Testator]	26
2	मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालय	28
	1. दस्ताचे मुद्रांक शुल्काबाबत अभिनिर्णय करणे [Adjudication of document for assessment of Stamp Duty]	30
	2. मुद्रांक शुल्काचा परतावा देणे [Refund of Stamps]	33
3	सह जिल्हा निबंधक कार्यालय	36
	1. नोंदणी झालेल्या दस्तविषयक अभिलेख दुरुस्तीस परवानगी देणे [Correction in Records of Registered Document]	38
	2. दस्त नोंदणीस सादर करण्यासाठी किंवा कबुली- जबाब देण्यासाठी झालेला विलंब क्षमापित करणे. [Condonation of delay for presenting the document for Registration or for Admission]	40
	3. दस्त नोंदणीदरम्यान खोटे निवेदन [False statement] किंवा तोतयेगिरी [Impersonation] संदर्भातील तक्रारीवरील कार्यवाही	43

भाग क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
	4. दस्त नोंदणी नाकारण्याच्या आदेशाविरुद्ध अपीलवाही [Appeal against order of refusal of Registration]	45
	5. सह जिल्हा निबंधक कार्यालयात नोंदणी झालेल्या दस्ताची/ त्या दस्ताच्या सूचीची प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Document/Index registered in Joint District Registrar Office]	47
	6. दस्त नोंदणी न केलेल्या प्रकरणांमध्ये, ई-पेमेंट पध्दतीने भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा (Refund of Registration Fee paid by e-Payment System, in case of Non-Registration of Document)	49
	7. नोंदणी झालेल्या दस्तास जादा भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा [Refund of excess Registration Fee]	51
	8. मृत्युपत्राचा सीलबंद लखोटा जमा करणे, परत घेणे व उघडणे [Deposit, Withdrawal and Opening of sealed cover of Will]	53
4	विवाह अधिकारी कार्यालय	55
	1. विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये विवाह संपन्न करणे [Solemnization of Marriage under Special Marriage Act, 1954]	57
	2. विवाह नोंदणी प्रमाणपत्राच्या प्रमाणित नकला देणे. [Certified copies of Marriage Certificate]	59
	3. विशेष विवाह कायद्याखाली संपन्न झालेल्या / नोंदविलेल्या विवाहांच्या नोंदींचा शोध उपलब्ध करून देणे. [Search of entries of marriages solemnized or registered under Special Marriage Act,1954]	61
	4. इतर पध्दतीने अगोदरच झालेल्या विवाहाची विशेष विवाह कायदा, 1954 अंतर्गत नोंदणी करणे. [Registration of Marriages celebrated in other forms, under Special Marriage Act,1954]	63
5	नोंदणी उपमहानिरीक्षक कार्यालय	65
	मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित केलेले मूल्यांकन मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps regarding determination of Market Value]	67
6	अपर मुद्रांक नियंत्रक कार्यालय, मुंबई	69
	मुंबई विभागातील मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित केलेले मूल्यांकन मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps, in Mumbai, regarding determination of Market Value]	71
7	नोंदणी महानिरीक्षक कार्यालय	73
	मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दस्ताच्या मुद्रांक शुल्काबाबत दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps regarding assessment of Stamp Duty]	75

भाग 1

दुय्यम निबंधक कार्यालय

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	दस्त नोंदणी करणे [Registration of Document]	6
2.	दस्ताच्या सूचिची प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Index]	10
3.	दस्ताची प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Document]	12
4.	शोध उपलब्ध करणे [Search]	14
5.	नोटीस ऑफ इंटिमेशन फाईल करून घेणे [Filing of Notice of Intimation]	16
6.	जुना मूळ दस्त नोंदणी पूर्ण करून परत देणे [Returning old document after completion of Registration]	18
7.	मुद्रांक शुल्क भरण्याचे प्रयोजनार्थ मूल्यांकन अहवाल देणे [Valuation Report for assessment of Stamp Duty]	20
8.	दस्त नोंदणीसंदर्भात गृहभेट देणे [Visit outside office regarding Registration]	22
9.	विशेष कुलमुखत्यारपत्राचे अधिप्रमाणन करून देणे [Authentication of Special Power of Attorney]	24
10.	मृत्युपत्रकर्त्याच्या मृत्युनंतर मृत्युपत्र नोंदणी करणे [Registration of Will after death of Testator]	26

**दुय्यम निबंधक कार्यालय
नागरिकांची सनद**

**1. दस्त नोंदणी करणे
[Registration of Document]**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	नोंदणी अधिनियमानुसार दस्ताची नोंदणी करणे व मूळ दस्त पक्षकारास परत देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<ol style="list-style-type: none"> 1. मूळ दस्त 2. शुल्क / फी अ. मुद्रांक शुल्क ब. नोंदणी फी क. दस्त हाताळणी शुल्क 3. नोंदणी अधिनियम 1908 व महाराष्ट्र नोंदणी नियम 1961 नुसार दस्त प्रकारानुसार जोडावयाची कागदपत्रे - [सविस्तर यादी नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी उपलब्ध] 4. दस्त कुलमुखत्यारपत्राच्या आधारे निष्पादित करण्यांत आला असेल तर - अ. मूळ कुलमुखत्यारपत्र [पडताळणीकरिता] ब. कुलमुखत्यारपत्राची सत्य प्रत [दस्तासोबत / अभिलेखाकरिता] क. कुलमुखत्यारपत्र अस्तित्वात [अंमलात] असल्याबाबत विहित नमुन्यातील घोषणापत्र [घोषणापत्राचा नमुना विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 5. कबुलीजबाबासाठी आलेल्या सर्व पक्षकारांची तसेच त्यांची ओळख पटविणा-या व्यक्तींची छायाचित्रे असलेली ओळखपत्रे

3.	आवश्यक शुल्क	<p>1. मुद्रांक अधिनियमानुसार मुद्रांक शुल्क</p> <p>2. नोंदणी फी तक्त्यानुसार नोंदणी फी [नोंदणी फी तक्ता विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Fee Structure या ठिकाणी उपलब्ध]</p> <p>3. दस्त हाताळणी शुल्क - शासन निर्णय दि. 20/08/2001 नुसार प्रतिपान रु. 20/- दराने [शासन निर्णय विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R. या ठिकाणी उपलब्ध]</p>
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	<p>1. मुद्रांक शुल्क - शासनाच्या GRAS प्रणालीद्वारे ई-पेमेंट पध्दतीने किंवा फ्रँकिंगद्वारे किंवा मुद्रांक कागदाद्वारे</p> <p>2. नोंदणी फी - शासनाच्या GRAS प्रणालीद्वारे ई-पेमेंट पध्दतीने किंवा रु. 300/- पर्यंत रोखीने</p> <p>3. दस्त हाताळणी शुल्क - रोखीने [GRAS प्रणालीच्या अधिक माहितीसाठी पहा https://gras.mahakosh.gov.in]</p>
5.	दस्ताची नोंदणी करून परत देण्यास लागणारा कालावधी	<p>नोंदणी अधिनियम व नियमानुसार</p> <p>1. अ.क्र. 2 मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे कागदपत्रे</p> <p>2. अ.क्र. 3 मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे शुल्के</p> <p>3. दस्त करून देणा-या सर्व पक्षकारांची कबुलीजबाबासाठी उपस्थिती</p> <p>4. ओळख पडताळणीकरिता ओळखदारांची उपस्थिती</p> <p>इत्यादी बाबींची पूर्तता केली असल्यास दस्त नोंदणीसाठी दाखल केल्यापासून -</p> <ul style="list-style-type: none"> • सर्वसाधारणपणे 30 मिनिटे. तथापि, दस्तातील पानांची संख्या 50 पेक्षा जास्त असल्यास वाढीव प्रत्येक 50 पानांच्या पेजींगसाठी वाढीव 10 मिनिटे • तथापि, वीज पुरवठा खंडीत होणे किंवा गंभीर तांत्रिक अडचणीमुळे संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणाली (आय-सरिता) खंडीत झाल्यास दस्त नोंदणी परंपरागत पध्दतीने त्याच दिवशी. अशा प्रकरणांमध्ये, संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणाली (आय-सरिता) पूर्ववत सुरु झाल्यानंतर स्कॅनिंग करून मूळ दस्त परत देण्यासाठी - तीन दिवस

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम, 1908 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम, 1961 3. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	वेळोवेळी निर्गमित [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	दस्त नोंदणी विहित कालावधीमध्ये न केल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी.

12.	दुय्यम निबंधक यांनी दस्त नोंदणी करण्याचे नाकारल्यास त्यांचे आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	नोंदणी अधिनियम,1908 चे कलम 72 अन्वये जिल्हा निबंधक तथा जिल्हाधिकारी यांचेकडे [संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक यांचेमाफत] दुय्यम निबंधक यांच्या आदेशापासून 30 दिवसाचे आत
-----	---	--

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

2. दस्ताच्या सूचीची प्रमाणित नक्कल देणे
[Certified copy of Index]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	नोंदणी पूर्ण झालेल्या दस्ताच्या सूचीची प्रमाणित नक्कल मागणीनुसार देणे [Certified Copy of Index]
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. दस्त क्रमांक व वर्ष नमूद केलेला अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3.	आवश्यक शुल्क	1. नक्कल फी - नोंदणी फी तक्त्यानुसार प्रति नक्कल रु. 5/- दराने 2. मुद्रांक शुल्क - महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे अनुसूची 1 चे अनुच्छेद 26 नुसार [Article 26 of Schedule I] -- रु. 20/-
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	1. नक्कल फी - रोखीने 2. मुद्रांक शुल्क - कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
5.	सूचीची प्रमाणित नक्कल देण्यास लागणारा कालावधी	1. नोंदणी विभागातील संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणाली सुरु झाल्यानंतर [सन 2002 नंतर] दस्त नोंदणीस दाखल करण्यांत आला असेल तर, अर्ज करून नक्कल फी भरल्याच्या दिनांकापासून कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 3 दिवस 2. नोंदणी विभागातील संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणाली सुरु होण्यापूर्वी [सन 2002 पूर्वी] दस्त नोंदणीस दाखल करण्यात आला असेल तर, अर्ज करून नक्कल फी भरल्याच्या दिनांकापासून कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 15 दिवस.
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document - Copy & Search या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम, 1908, कलम 57 2. नोंदणी नियम, 1961, नियम 73 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]

8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये प्रमाणित नक्कल न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी.
12.	दुय्यम निबंधक यांनी प्रमाणित नक्कल देण्यास नकार दिल्यास त्यांचे आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

3. दस्ताची प्रमाणित नक्कल देणे
[Certified copy of document]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	नोंदणी पूर्ण झालेल्या दस्ताची प्रमाणित नक्कल मागणीनुसार देणे [Certified Copy of Document]
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. दस्त क्रमांक व वर्ष नमूद केलेला अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3	आवश्यक शुल्क	1. नोंदणी फी तक्त्यानुसार नक्कल फी - <ul style="list-style-type: none"> • नक्कल छायाप्रत (Photocopy) करून अथवा संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणालीच्या अभिलेखावरून मुद्रीत करून देण्यात येत असेल तर प्रतिपान रु. 5/- दराने • G.P.R.(Government Photo Registry) कार्यालयातील निगेटिव्हवरून अथवा दस्ताच्या हस्तलिखित प्रतीवरून देण्यात येत असेल, तर प्रति पान रु. 20/- दराने 2. मुद्रांक शुल्क - महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे अनुसूची 1 चे अनुच्छेद 26 नुसार [Article 26 of Schedule I]- रु. 20/-
4	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	1. नक्कल फी - रोखीने 2. मुद्रांक शुल्क - कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
5.	नक्कल देण्यास लागणारा कालावधी	1. नोंदणी विभागातील संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणाली सुरु झाल्यानंतर [सन 2002 नंतर] दस्त नोंदणीस दाखल करण्यांत आला असेल तर, अर्ज करून नक्कल फी भरल्याच्या दिनांकापासून कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 5 दिवस 2. नोंदणी विभागातील संगणकीकृत दस्त नोंदणी प्रणाली सुरु होण्यापूर्वी [सन 2002 पूर्वी] दस्त नोंदणीस दाखल करण्यात आला असेल तर, अर्ज करून नक्कल फी भरल्याच्या दिनांकापासून कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 15 दिवस.
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document - Copy & Search या ठिकाणी

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम, 1908, कलम 57 2. नोंदणी नियम, 1961 नियम 73 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये दस्ताची प्रमाणित नक्कल न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी प्रमाणित नक्कल देण्यास नकार दिल्यास त्यांचे आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

4. शोध उपलब्ध करणे [Search]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	दुय्यम निबंधक कार्यालयात - अ. नोंदणी पूर्ण झालेल्या विशिष्ट दस्ताची / त्या दस्ताच्या सूची क्र. 2 ची पाहणी करणे किंवा ब. विशिष्ट मिळकतीसंबंधी नोंदणी पूर्ण झालेल्या सर्व दस्तांची / त्या दस्ताच्या सूची क्र. 2 ची पाहणी करणे किंवा क. विशिष्ट व्यक्ती पक्षकार असलेल्या सर्व दस्तांची पाहणी करणे /त्या दस्ताच्या सूची क्र. 1 ची पाहणी करणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. उपरोक्त 1 प्रमाणे माहिती व कालावधी नमूद असलेला परिपूर्ण अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3	आवश्यक शुल्क	नोंदणी फी तक्त्याचे अनुच्छेद 10 नुसार 1. मिळकतनिहाय किंवा नावनिहाय शोधासाठी प्रत्येक मिळकतीसाठी किंवा प्रत्येक नावासाठी प्रतिवर्ष रु. 25/- या दराने 12 वर्षांपर्यंत किमान रु. 300/- व त्यापुढील प्रत्येक वर्षाकरिता रु. 25/- 2. दस्त क्रमांकनिहाय शोधासाठी प्रति दस्त रु. 25/-
4	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	शोध फी - रोखीने
5.	शोधासाठी अभिलेख उपलब्ध करून देण्यास लागणारा कालावधी	अर्ज करून शोध फी भरल्यानंतर प्रथम आवक प्रथम जावक या तत्वावर अनुक्रमाने त्याच दिवशी
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document - Copy & Search या ठिकाणी उपलब्ध
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	नोंदणी अधिनियम 1908, कलम 57 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक

10.	विहीत कालावधीमध्ये शोधासाठी अभिलेख उपलब्ध न झाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्यांचे निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

5. नोटीस ऑफ इंटिमेशन फाईल करुन घेणे.

[Filing of Notice of Intimation]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	हक्कलेख निक्षेप [Deposit of Title Deed] पध्दतीने झालेल्या कर्ज व्यवहारामध्ये, करारनामा किंवा तत्सम उभयपक्षी दस्त निष्पादित करण्यांत आला नसेल तर कर्जदार [Mortgagor] यांनी त्या कर्जव्यवहारासंबंधीच्या माहितीची नोटीस दुय्यम निबंधक कार्यालयामध्ये कर्ज व्यवहाराचे दिनांकापासून तीस दिवसांचे आत फाईल करणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. मूळ नोटीस [नोटीसीचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Draft Notices या ठिकाणी उपलब्ध] 2. नोटीसकर्त्याचे ओळखपत्र 3. पब्लिक डाटा एंट्री संकेतांक
3.	आवश्यक शुल्क	1. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे अनुसूची 1 चे अनुच्छेद 6 (1) [Article 6(1) of Schedule I] नुसार मुद्रांक शुल्क 2. नोंदणी फी तक्त्यानुसार फायलिंग फी -- रु. 1000/- 3. दस्त हाताळणी शुल्क -- रु. 300/-
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	1. मुद्रांक शुल्क - शासनाच्या GRAS प्रणालीद्वारे ई-पेमेंट पध्दतीने किंवा फ्रॅकिंगव्दारे किंवा मुद्रांक कागदाव्दारे 2. फायलिंग फी - शासनाच्या GRAS प्रणालीद्वारे ई-पेमेंट पध्दतीने. 3. दस्त हाताळणी शुल्क - रोखीने. [GRAS प्रणालीच्या अधिक माहितीसाठी पहा- https://gras.mahakosh.gov.in]
5.	नोटीस फाईल करुन घेण्यास लागणारा कालावधी	फायलिंगसाठी नोटीस सादर केल्यानंतर प्रथम आलेल्या व्यक्तीस प्रथम प्राधान्य या तत्वावर - दोन तास
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Filing of Notices या ठिकाणी

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम, 1908 चे कलम 89 ब 2. महाराष्ट्र दस्तऐवजांच्या सत्य प्रती आणि नोटीसा दाखल करणे नियम, 2013 3. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	नोंदणी महानिरीक्षक कार्यालयाची दि. 25/03/2013 व दि. 25/04/2013 रोजीची परिपत्रके [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये नोटीस फाईल करून न घेतल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्यांचे निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

6. जुना मूळ दस्त नोंदणी पूर्ण करून परत देणे
[Returning old documents after completion of registration]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	सन 2002 पूर्वी नोंदणीस दाखल केलेल्या दस्तांपैकी नोंदणी प्रलंबित असलेल्या दस्ताची नोंदणी पूर्ण करून मूळ दस्त संबंधित पक्षकारास परत देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. दस्त मुद्रांक शुल्क फरक वसुलीसाठी प्रलंबित असेल तर महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमानुसार मुद्रांक शुल्क फरक व दंड भरल्याचा पुरावा तसेच लागू असल्यास नोंदणी फी फरक भरल्याचा पुरावा 2. प्रलंबिततेच्या कारणानुसार कागदपत्राची पूर्तता 3. दस्त नोंदणीस सादर करतेवेळी मिळालेली नोंदणी फी भरल्याची मूळ पावती
3.	आवश्यक शुल्क	स्वतंत्र फी देय नाही मात्र दस्त मुद्रांक शुल्क किंवा नोंदणी फी कमी भरल्याचे कारणास्तव तहकूब असेल तर मुद्रांक शुल्क फरक, त्यावरील दंड व नोंदणी फी फरक भरणे आवश्यक
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	मुद्रांक शुल्क फरक, दंड व नोंदणी फी फरक डी.डी.द्वारे किंवा शासनाच्या GRAS प्रणालीद्वारे ई-पेमेंट पध्दतीद्वारे [GRAS प्रणालीच्या अधिक माहितीसाठी पहा - https://gras.mahakosh.gov.in]
5.	जुना मूळ दस्त नोंदणी पूर्ण करून परत देण्यास लागणारा कालावधी	1. दस्त नोंदणी पूर्ण करणे - दस्त नोंदणी पूर्ण करण्यासाठी मूळ दस्त कार्यालयात उपलब्ध असल्यास, प्रकरणपरत्वे देय मुद्रांक शुल्क फरक पक्षकाराने भरल्यानंतर, मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांचेकडून दस्त कार्यालयात परत आल्यानंतर व पक्षकारांनी दस्तपरत्वे आवश्यक कागदपत्रे सादर केल्यापासून, कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 3 दिवस 2. मूळ दस्त परत करणे - दस्त नोंदणी पूर्ण झाल्यापासून कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 2 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम, 1908 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम, 1961 3. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	वेळोवेळी निर्गमित [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circular या ठिकाणी उपलब्ध]
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	मूळ दस्त विहित कालावधीमध्ये परत न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी दस्त नोंदणी करण्याचे नाकारल्यास त्याचे आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	नोंदणी अधिनियम, 1908 चे कलम 72 अन्वये जिल्हा निबंधक तथा जिल्हाधिकारी यांचेकडे [संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक यांचेमार्फत], दुय्यम निबंधक यांच्या आदेशापासून 30 दिवसाचे आत

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

7. मुद्रांक शुल्क भरण्याचे प्रयोजनार्थ मूल्यांकन अहवाल देणे
[Valuation Report for assessment of Stamp duty]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	मुद्रांक शुल्क भरण्याचे प्रयोजनार्थ एखाद्या स्थावर मिळकतीच्या प्रचलित बाजारमूल्य दरानुसार होणाऱ्या मूल्यांकनाचा लेखी अहवाल देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<p>1. मिळकतीच्या मूल्यांकनासाठी संबंधित मिळकतीबाबत आवश्यक सर्व माहिती नमूद केलेला परिपूर्ण अर्ज. [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www. igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध]</p> <p>2. अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]</p> <p>3. अर्जात नमूद मिळकत शेतजमीन असल्यास, त्या जमिनीचा मागील तीन वर्षांची पीकपहाणी नमूद असलेला 7/12 उतारा.</p> <p>4. अर्जात नमूद मिळकत प्रभाव क्षेत्रात समाविष्ट असल्यास व ना-विकास विभागात असल्याचा दावा असल्यास सहाय्यक संचालक नगररचना यांचा झोन दाखला.</p> <p>5. अर्जात नमूद मिळकत महानगरपालिका / नगरपालिका क्षेत्रात समाविष्ट असल्यास व ना-विकास विभागात असल्याचा दावा असल्यास महानगरपालिका / नगरपालिका यांचेकडील झोन दाखला.</p>
3.	आवश्यक शुल्क	नोंदणी फी तक्त्याचे अनुच्छेद 10 नुसार रु. 100/- [प्रति मिळकत] [फी तक्ता विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Fee Structure या ठिकाणी उपलब्ध]
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5	मूल्यांकन अहवाल देण्यास लागणारा कालावधी	अर्ज करून अहवाल फी भरल्यानंतर - तीन दिवस

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Valuation of Property या ठिकाणी उपलब्ध
7.	कोणत्या अधिनियमाचे /नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	या प्रकरणी लागू नाही
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	वेळोवेळी निर्गमित [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये मूल्यांकन अहवाल न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्यांचे निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

8. दस्त नोंदणीसंदर्भात गृहभेट देणे
[Visit outside Office regarding Registration]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	दस्त नोंदणीस सादर करण्यासाठी अथवा नोंदणीस सादर केलेल्या दस्तामध्ये दस्त निष्पादनाचा कबुलीजबाब देण्यासाठी एखाद्या व्यक्तीला दुय्यम निबंधक कार्यालयात हजर राहणे शक्य नसेल [उदा. एखाद्या व्यक्तीला गंभीर आजारपणास्तव शक्य नसेल] तर त्याच्या तशा लेखी विनंतीनंतर, दुय्यम निबंधक त्यांना सादर कारण उचित वाटल्यास, त्या व्यक्तीच्या सध्याच्या वास्तव्याच्या ठिकाणी जाऊन नोंदणी संदर्भातील कार्यवाही पूर्ण करू शकतात
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. ज्या व्यक्तीसाठी गृहभेट अपेक्षित आहे, त्या व्यक्तीचा अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. गृहभेटीची निकड दाखविणारा पुरावा [उदा. अर्जदार गंभीर आजारी असल्याबाबतचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र] 3. सादर विषय संवेदनशील असल्याने गृहभेट प्रक्रीयेचे व्हिडीओ शूटिंग करून सी.डी. देण्याची अर्जदाराची तयारी
3.	आवश्यक शुल्क	1. नोंदणी फी तक्त्याचे अनुच्छेद 22 नुसार गृहभेट फी - अ. महानगरपालिका क्षेत्रात -- रु. 300/- ब. उर्वरित ठिकाणी -- रु. 200/- [फी तक्ता विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Fee Structure या ठिकाणी उपलब्ध] 2. व्हिडीओ शूटिंगचा खर्च करण्याची तयारी
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	गृहभेट देण्यास लागणारा कालावधी	अर्ज केल्यानंतर दुय्यम निबंधक कार्यालयात दस्त नोंदणीसाठी असलेल्या कामकाजाचा खोळंबा होणार नाही अशा रीतीने परंतु अर्ज केल्यापासून जास्तीत जास्त - 3 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम,1908, कलम 31 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम,1961 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	नोंदणी महानिरीक्षक कार्यालयाचे परिपत्रक दि.12/06/2013. [परिपत्रक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	दस्त ज्या दुय्यम निबंधकांकडे नोंदणीस सादर करावयाचा आहे किंवा केला आहे ते संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये गृहभेट न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

**9. विशेष कुलमुखत्यारपत्राचे अधिप्रमाणन करुन देणे.
[Authentication of Special Power of Attorney]**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	एखाद्या व्यक्तीने निष्पादीत केलेला दस्त त्याचे वतीने दुय्यम निबंधक कार्यालयात नोंदणीस हजर करणे किंवा त्या निष्पादनाचा कबुलीजबाब देणे याकरिता द्यावयाचे विशेष कुलमुखत्यारपत्र [Special Power of Attorney] नोंदणी अधिनियम,1908 चे कलम 33 अन्वये अधिप्रमाणित [Authenticate] करुन देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. विशेष कुलमुखत्यारपत्र [Special Power of Attorney] 2. कुलमुखत्यारपत्र देणा-या व्यक्तीचा ओळख व रहिवास पुरावा 3. कुलमुखत्यारपत्र देणा-या व्यक्तीस ओळखणा-या व्यक्तीचा ओळख पुरावा
3.	आवश्यक शुल्क	नोंदणी फी तक्त्याचे अनुच्छेद 25 नुसार -- रु. 25/- [फी तक्ता नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Fee Structure या ठिकाणी उपलब्ध]
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	अधिप्रमाणनासाठी लागणारा कालावधी	1. अधिप्रमाणनासाठी सादर केल्यानंतर - एक तास 2. तथापि अपवादात्मक परिस्थितीत जास्तीत जास्त - त्याच दिवशी
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी उपलब्ध
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सादर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम,1908 कलम 33 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम,1961 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक

10.	विहीत कालावधीमध्ये अधिप्रमाणनाची कार्यवाही न झाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

10. मृत्युपत्रकर्त्याच्या मृत्युनंतर मृत्युपत्र नोंदणी करणे
[Registration of Will after death of Testator]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	मृत्युपत्र करून ठेवणारी व्यक्ती, सदर मृत्युपत्र नोंदणी करून न घेता मयत झाली असेल तर, त्या मृत्युपत्राद्वारे लाभार्थी असणा-या व्यक्ती, नोंदणी अधिनियमातील कलम 40 व 41 मधील विहित बाबींची पूर्तता होत असल्यास, उक्त मृत्युपत्राची नोंदणी करून घेवू शकतात
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. मूळ मृत्युपत्र 2. मृत्युपत्रकर्त्याचा मृत्यु दाखला 3. उक्त मृत्युपत्र मृत्युपत्रकर्त्याने निष्पादीत केल्याचा पुरावा जसे की, मृत्युपत्रावर सही करतेवेळी हजर असलेल्या साक्षीदारांचे जबाब
3.	आवश्यक शुल्क	नोंदणी फी तक्त्याचे अनुच्छेद 5 नुसार रु. 100/- [फी तक्ता नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Fee Structure या ठिकाणी उपलब्ध]
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	शासनाच्या GRAS प्रणालीद्वारे ई-पेमेंट पध्दतीने किंवा रोखीने [GRAS प्रणालीच्या अधिक माहितीसाठी पहा- https://gras.mahakosh.gov.in]
5.	प्रक्रियेस लागणारा कालावधी	नोंदणीसाठी सादर केल्यानंतर, 1. उपरोक्त निकष व कागदपत्रांची पडताळणी - त्याच दिवशी 2. पडताळणी मध्ये त्रुटी निदर्शनास आल्यास त्यांची पूर्तता करून फेरसादर केल्यानंतर नोंदणीसाठी - दोन तास 3. तथापि अपवादात्मक परिस्थितीत जास्तीत जास्त - त्याच दिवशी
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी उपलब्ध
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम 1908, कलम 40 व कलम 41 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम, 1961 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]

8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये नोंदणी न केल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित दुय्यम निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	दुय्यम निबंधक यांनी मृत्युपत्राची नोंदणी नाकारल्यास त्यांचे आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	नोंदणी अधिनियम, 1908 चे कलम 72 अन्वये जिल्हयाचे जिल्हा निबंधक तथा जिल्हाधिकारी यांचेकडे [सह जिल्हा निबंधक यांचेमार्फत] दुय्यम निबंधक यांचे आदेशापासून 30 दिवसाचे आत

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

भाग 2

मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालय

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	दस्ताचे मुद्रांक शुल्काबाबत अभिनिर्णय करणे [Adjudication of document for assessment of Stamp Duty]	30
2.	मुद्रांक शुल्काचा परतावा देणे [Refund of Stamp Duty]	33

1. दस्ताचे मुद्रांक शुल्काबाबत अभिनिर्णय करणे
[Adjudication of document for assessment of Stamp Duty]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	एखाद्या दस्तास महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमान्वये किती मुद्रांक शुल्क देय आहे याबाबत संबंधित दस्तातील पक्षकारांनी दस्ताच्या प्रतीसह लेखी अर्ज केल्यास त्या दस्ताचे मुद्रांक शुल्क निश्चित करून पक्षकारांना कळविणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. अभिनिर्णयासाठी विहित नमुन्यातील अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात] 3. मूळ दस्त व त्याची प्रत 4. दस्ताचे मूल्यांकन / मुद्रांक शुल्क ज्या बाबींवर अवलंबून आहे त्या सर्व बाबी दर्शविणारी कागदपत्रे / पुरावे व आवश्यकता असल्यास प्रतिज्ञापत्र
3.	आवश्यक शुल्क	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 31 नुसार रु.100/-
4.	फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	<ul style="list-style-type: none"> • अर्जासोबत फी भरणे आणि मूल्यांकन व मुद्रांक शुल्क विषयक म्हणण्याच्या पृष्ठयर्थ कागदपत्रे जोडणे आवश्यक • याप्रमाणे परिपूर्ण अर्ज सादर केल्यानंतर जास्तीत जास्त - 45 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हयामध्ये मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालय 2. उर्वरित महाराष्ट्रात, सह जिल्हा निबंधक तथा मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालय 3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Stamp Duty Collection या ठिकाणी उपलब्ध

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम, कलम 31 2. महाराष्ट्र मुद्रांक [मिळकतीचे खरे बाजारमूल्य निश्चित करणे] नियम,1995 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	वेळोवेळी निर्गमित [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circular या ठिकाणी उपलब्ध]
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी
10.	विहित कालावधीमध्ये अभिनिर्णय न केल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी.	संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	1. मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हयाचे संदर्भात अपर मुद्रांक नियंत्रक, मुंबई 2. उर्वरित महाराष्ट्रात, संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] 3. तक्रारीच्या अनुषंगाने अपर मुद्रांक नियंत्रक/ नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी

12.	मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	<p>अ) मूल्यांकनाबाबतचा निर्णय मान्य नसल्यास - महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 32 ब अन्वये - मुंबईमध्ये अपर मुद्रांक नियंत्रक, मुंबई यांचेकडे तर उर्वरीत महाराष्ट्रात संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक यांचेकडे.</p> <p>ब) दस्ताचे वर्गीकरण / मुद्रांक शुल्क आकारणीबाबतचा निर्णय मान्य नसल्यास - महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 53 अन्वये मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेकडे.</p> <p>क) मूल्यांकन व दस्ताचे वर्गीकरण / मुद्रांक शुल्क आकारणी या दोन्हीही बाबतचा निर्णय मान्य नसल्यास - मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेकडे.</p>
-----	---	---

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

2. मुद्रांक शुल्क परतावा देणे
[Refund of Stamp Duty]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	मुद्रांक परताव्यासाठी अर्जदाराने खालील कारणास्तव मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांचेकडे अर्ज केल्यास मुद्रांक परतावा मिळू शकतो 1. मुद्रांक खरेदीदारांनी विकत घेतलेले मुद्रांक वापरण्याचे प्रयोजन रद्द झाले, 2. मुद्रांक वापरापूर्वी खराब झाले, 3. काही विशिष्ट कारणांच्या बाबतीत दस्तावर सही केल्यानंतर
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Online Services मध्ये उपलब्ध असलेल्या Refund Application या सुविधेचा वापर करून Online माहिती भरणे व त्याची पोचपावती घेणे 2. अ.क्र. 1 मध्ये माहिती भरल्यानंतर तयार होणारा अर्ज त्याची प्रिंट काढून सही करणे 3. अर्जासोबत मूळ मुद्रांक किंवा मुद्रांकित दस्तऐवज 4. तपासणी सूचीप्रमाणे आवश्यक ती कागदपत्रे [तपासणी सूची विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Stamp Duty Refund या ठिकाणी उपलब्ध]
3.	आवश्यक शुल्क	या प्रकरणी लागू नाही
4.	शुल्क/फी भरण्याची पध्दत	या प्रकरणी लागू नाही
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1. अर्जासोबत आवश्यक ती पूर्ण कागदपत्रे सादर केल्यानंतर परतावा आदेश पारित करण्यासाठी - अ. रु. 1 लाख किंवा त्यापेक्षा कमी रकमेचा परतावा असेल तर - 25 दिवस ब. रु. 1 लाखापेक्षा जास्त व 10 लाखापर्यंत रकमेचा परतावा असेल तर - 35 दिवस क. रु.10 लाखापेक्षा जास्त रकमेचा परतावा असेल तर - 45 दिवस 2. परतावा आदेश पारित केल्यानंतर कोषागार कार्यालयाची मान्यता घेवून अर्जदारांना धनादेश देण्यासाठी लागणारा कालावधी साधारण - 15 दिवस

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	<p>1. मुंबई विभागामध्ये मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालय</p> <p>2. उर्वरीत महाराष्ट्रात सह जिल्हा निबंधक तथा मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालय</p> <p>3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Stamp Duty Refund या ठिकाणी</p>
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	<p>1. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम, कलम 47 ते कलम 52</p> <p>2. महाराष्ट्र मुद्रांक नियम, 1939, नियम 22, 22अ</p> <p>[अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/ Rules या ठिकाणी उपलब्ध]</p>
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	<p>वेळोवेळी निर्गमित</p> <p>[विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]</p>
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	<p>कितीही रकमेचा परतावा असला तरी परतावा अर्ज मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांचेकडेच सादर करणे आवश्यक आहे</p> <p><u>निर्णय घेणारे अधिकारी-</u></p> <p>1. रु. 1 लाख किंवा त्यापेक्षा कमी रकमेचा परतावा असेल तर -- मुद्रांक जिल्हाधिकारी</p> <p>2. रु. 1 लाखापेक्षा जास्त व रु. 10 लाखापर्यंत रकमेचा परतावा असेल तर -- नोंदणी उपमहानिरीक्षक तथा मुद्रांक उपनियंत्रक [मुंबईचे बाबतीत अपर मुद्रांक नियंत्रक]</p> <p>3. रु. 10 लाखापेक्षा जास्त रकमेचा परतावा असेल तर --- मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे</p>
10.	विहित कालावधीत मुद्रांक परतावा न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी

11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<p>1. मुंबई विभागासाठी अपर मुद्रांक नियंत्रक</p> <p>2. उर्वरित महाराष्ट्रात संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक</p> <p>[सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध]</p> <p>3. तक्रारीच्या अनुषंगाने अपर मुद्रांक नियंत्रक/ नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी</p>
12.	मुद्रांक जिल्हाधिकारी अथवा नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 53 अन्वये मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेकडे

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

मुद्रांकाचा परतावा मिळण्यासाठी संबंधित पक्षकारांनी -

- प्रथमतः ऑनलाईन माहिती भरून त्याआधारे तयार होणा-या अर्जाची प्रिंट घेणे आवश्यक आहे
- त्यानंतर मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडे सदर अर्ज सादर करणे आवश्यक आहे.
- मुद्रांक जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडे विहित मुदतीत [साधारणपणे मुद्रांक खरेदीच्या दिनांकापासून 6 महिन्यांचे आत] अर्ज करणे आवश्यक आहे

भाग 3

सह जिल्हा निबंधक कार्यालय

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	नोंदणी झालेल्या दस्तविषयक अभिलेख दुरुस्तीस परवानगी देणे [Correction in Records of Registered Documents]	38
2.	दस्त नोंदणीस सादर करण्यासाठी किंवा कबुलीजबाब देण्यासाठी झालेला विलंब क्षमापित करणे (Condonation of Delay for Presenting the document for Registration or for Admission)	40
3.	दस्त नोंदणीदरम्यान खोटे निवेदन [False statement] किंवा तोतयेगिरी [Impersonation] संदर्भातील तक्रारीवरील कार्यवाही	43
4.	दस्त नोंदणी नाकारण्याच्या आदेशाविरुद्ध अपीलावरील कार्यवाही [Appeal against order of refusal of Registration]	45
5.	सह जिल्हा निबंधक कार्यालयात नोंदणी झालेल्या दस्ताची/ त्या दस्ताच्या सूचीची प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Documents/Index registered in Joint District Registrar Office]	47
6.	दस्त नोंदणी न केलेल्या प्रकरणांमध्ये, ई-पेमेंट पध्दतीने भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा (Refund of Registration Fee paid by e-Payment System, in case of Non-Registration of Document)	49
7.	नोंदणी झालेल्या दस्तास जादा भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा [Refund of excess Registration Fee]	51
8.	मृत्युपत्राचा सीलबंद लखोटा जमा करणे, परत घेणे व उघडणे [Deposit, Withdrawl and Opening of sealed cover of Will]	53

1. नॉदणी झालेल्या दस्तविषयक अभिलेख दुरुस्तीस परवानगी देणे
[Correction in Records of Registered Documents]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	नॉदणीकृत दस्ताच्या सूची 2 मध्ये किंवा दस्ताचे अभिलेख तयार करताना झालेल्या चुकांची दुरुस्ती करण्यास परवानगी देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. दुय्यम निबंधक यांचा प्रस्ताव [पक्षकारांचा अर्ज असल्यास त्यासह] [अर्जाचा नमुना नॉदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. ज्या सूची 2 [Index-II] / अभिलेखामध्ये दुरुस्ती करावयाची आहे त्याची प्रत 3. संबंधित दस्ताची दुय्यम निबंधक यांनी प्रमाणित केलेली प्रत
3.	आवश्यक शुल्क	या प्रकरणी लागू नाही
4.	शुल्क /फी भरण्याची पध्दत	या प्रकरणी लागू नाही
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1. पक्षकारांचा अर्ज दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे प्राप्त झाल्यापासून तो सह जिल्हा निबंधक कार्यालयाकडे पाठविण्यासाठी जास्तीत जास्त - 7 दिवस 2. दुय्यम निबंधक यांच्याकडून प्रस्ताव प्राप्त झाल्यापासून सह जिल्हा निबंधक यांचेकडील कार्यवाहीसाठी जास्तीत जास्त - 7 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. सह जिल्हा निबंधक कार्यालय 3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	नॉदणी अधिनियम, 1908, कलम 68 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	वेळोवेळी निर्गमित [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]

9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [जिल्हा निबंधक यांचे मान्यतेने]
10.	विहित कालावधीमध्ये दुरुस्तीस मंजूरी न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

नोंदणी झालेल्या दस्त विषयक अभिलेखात दुरुस्ती करून मिळणेसाठी संबंधित पक्षकारांनी ज्या दुय्यम निबंधक कार्यालयात दस्त नोंदविला आहे, त्याच दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे अर्ज सादर करणे आवश्यक आहे.

2. दस्त दुय्यम निबंधक कार्यालयात नोंदणीस सादर करणेसाठी किंवा कबुलीजबाब

देणेसाठी झालेला विलंब क्षमापित करणे

(Condonation of Delay for Presenting the document for
Registration or for Admission)

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	<p>1. दस्तावर सही केल्यापासून चार महिन्यांचे आत दस्त नोंदणीसाठी सादर न करता त्यापुढील चार महिन्यांचे आत नोंदणीसाठी सादर केल्यास अशा प्रकरणांमध्ये झालेला विलंब नोंदणी अधिनियम, 1908 चे कलम 25 प्रमाणे जिल्हा निबंधक यांना क्षमापित करता येतो</p> <p>2. त्याच रितीने उपरोक्त कालमर्यादेत एखादा पक्षकार कबुलीजबाबासाठी दुय्यम निबंधक यांचेसमोर उपस्थित न राहता, त्यापुढील चार महिन्यांचे आत कबुलीजबाबासाठी उपस्थित राहिल्यास अशा प्रकरणांमध्ये झालेला विलंब नोंदणी अधिनियम, 1908 चे कलम 34 नुसार जिल्हा निबंधक यांना क्षमापित करता येतो</p>
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<p>1. दुय्यम निबंधक यांच्या अभिप्रायासह पक्षकारांचा जिल्हा निबंधक यांचे नावे लिहिलेला विलंब माफीचा अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध]</p> <p>2. पक्षकाराच्या अर्जास रु.5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]</p> <p>3. विलंबाचे कारण अपरिहार्य असल्याचे दर्शविणारा पुरावा</p> <p>4. विलंबासाठी दंड वसूल केलेल्या पावतीची प्रत</p>
3.	आवश्यक शुल्क	या प्रकरणी लागू नाही.
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	या प्रकरणी लागू नाही.
5.	या प्रक्रियेसाठी दुय्यम निबंधक यांच्याकडून लागणारा कालावधी	<p>1. पक्षकारांचा अर्ज दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे प्राप्त झाल्यापासून तो सह जिल्हा निबंधक कार्यालयाकडे पाठविण्यासाठी जास्तीत जास्त - 7 दिवस</p> <p>2. सह जिल्हा निबंधक यांचेकडील कार्यवाहीसाठी -</p> <p>3. दुय्यम निबंधक यांच्याकडून प्रस्ताव प्राप्त झाल्यापासून सुनावणीची नोटीस देण्यासाठी जास्तीत जास्त - 7 दिवस</p> <p>4. अंतिम सुनावणी झाल्यापासून निर्णयासाठी जास्तीत जास्त - 15 दिवस</p>

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. सह जिल्हा निबंधक कार्यालय 3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम, 1908, कलम 25 व 34 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम, 1961 नियम 25 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [जिल्हा निबंधक यांचे मान्यतेने]
10.	विहित कालावधीमध्ये मंजूरी न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी

12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.
-----	--	-----------------------

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

दस्त दुय्यम निबंधक कार्यालयात नोंदणीस सादर करण्यासाठी किंवा कबुलीजबाब देण्यासाठी झालेला विलंब क्षमापित करण्यासाठीचा अर्ज संबंधित पक्षकारांनी ज्या दुय्यम निबंधक कार्यालयात दस्त नोंदणीसाठी सादर केला आहे, त्याच दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे करणे आवश्यक आहे.

**3. दस्त नोंदणीदरम्यान खोटे निवेदन (False statement) किंवा तोतयेगिरी
(Impersonation) संदर्भातील तक्रारीवरील कार्यवाही**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	एखाद्या दस्ताच्या नोंदणीमध्ये, बनावट व्यक्तीचा वापर, खोटी ओळख, बनावट कागदपत्राचा वापर इ. गैरकृत्ये केल्यास ती कृत्ये नोंदणी अधिनियम 1908 कलम 82 अन्वये शिक्षापात्र गुन्हा ठरतात. अशा तक्रारीची चौकशी करून फौजदारी प्रक्रियेस परवानगी देणेबाबत निर्णय घेणे.
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. तक्रार अर्ज किंवा दुय्यम निबंधक यांचा अहवाल [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. नोंदविलेल्या दस्ताची प्रत 3. अनुषंगिक पुराव्याची कागदपत्रे
3.	आवश्यक शुल्क	या प्रकरणी लागू नाही.
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	या प्रकरणी लागू नाही.
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	सर्वसाधारणपणे 1. तक्रार / प्रस्ताव प्राप्त झाल्यापासून सुनावणीची नोटीस निर्गमित करणे - 7 दिवस 2. सुनावणीची कार्यवाही पूर्ण करण्यास - 30 दिवस 3. अंतिम सुनावणी झाल्यापासून गुन्हा दाखल करण्याबाबतचा निर्णय घेण्यासाठी - 7 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. सह जिल्हा निबंधक कार्यालय, 3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	नोंदणी अधिनियम, 1908 चे कलम 82 व कलम 83 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	नोंदणी महानिरीक्षक कार्यालयाचे परिपत्रक दि. 30/11/2013 [परिपत्रक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Circular या ठिकाणी उपलब्ध]

9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [जिल्हा निबंधक यांचे मान्यतेने]
10.	विहित कालावधीमध्ये मंजूरी न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

4. दस्त नोंदणी नाकारण्याचे आदेशाविरुद्ध अपीलावरील कार्यवाही
[Appeal against order of refusal of Registration]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	नोंदणीसाठी सादर केलेल्या दस्तावर दुय्यम निबंधक यांनी ' नोंदणीस नाकारला ' असा शेरा दिल्याच्या दिनांकापासून 30 दिवसांत संबंधित पक्षकार सह जिल्हा निबंधक यांचेमार्फत जिल्हा निबंधक यांचेकडे अपील अर्ज दाखल करू शकतात जिल्हा निबंधक सदर अपील अर्जावर कार्यवाही करून निर्णय घेतात
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. अपील अर्ज (अपील मेमो) [अर्जाचा सर्वसाधारण नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. नोंदणी नाकारल्याचा शेरा दिलेल्या दस्ताची प्रत 3. दुय्यम निबंधक यांनी दिलेली पुस्तक क्र. 2 मधील संबंधित उता-याची प्रत 4. अपील अर्जावर रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3.	आवश्यक शुल्क	लागू नाही
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	लागू नाही
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1. अपील अर्ज प्राप्त झाल्यापासून सुनावणीची नोटीस देण्यासाठी - 15 दिवस 2. अंतिम सुनावणी झाल्यापासून निर्णय घेण्यासाठी - 30 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. सह जिल्हा निबंधक कार्यालय 3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. नोंदणी अधिनियम,1908, कलम 72 ते कलम 76 2. महाराष्ट्र नोंदणी नियम,1961 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	वेळोवेळी निर्गमित [विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली G.R./Circulars या ठिकाणी उपलब्ध]

9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [जिल्हा निबंधक यांचे मान्यतेने]
10.	विहित कालावधीमध्ये कार्यवाही न केल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	नोंदणी अधिनियम,1908 चे कलम 77 अन्वये संबंधित कार्यक्षेत्रासाठीच्या सक्षम दिवाणी न्यायालयात जिल्हा निबंधक तथा जिल्हाधिकारी यांचे आदेशापासून 30 दिवसाचे आत

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

**5. सह जिल्हा निबंधक कार्यालयात नोंदणी झालेल्या दस्ताची/ त्या दस्ताच्या सूचीची
प्रमाणित नक्कल देणे [Certified copy of Document/Index registered
in Joint District Registrar Office]**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	सह जिल्हा निबंधक कार्यालयात नोंदणी अधिनियम,1908 चे कलम 30 नुसार पूर्वी नोंदणी झालेल्या दस्ताची / त्या दस्ताच्या सूचीची [Index] प्रमाणित नक्कल [Certified Copy] मागणीनुसार देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1) ज्या दस्ताची/ सूचीची नक्कल पाहिजे असेल तो दस्त क्रमांक व वर्ष नमूद असलेला अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2) अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3.	आवश्यक शुल्क	1.दस्ताच्या नकलेसाठी - <ul style="list-style-type: none"> • नक्कल छायाप्रत (Photocopy) करून देण्यांत येत असेल तर प्रति पान रु. 5/- दराने • G.P.R.(Government Photo Registry) कार्यालयातील निगेटिव्हवरून अथवा दस्ताच्या हस्तलिखित प्रतीवरून देण्यात येत असेल, तर प्रति पान रु. 20/- या दराने 2. सूची क्र. 2 च्या नकलेसाठी प्रति नक्कल रु. 5/- 3. मुद्रांक शुल्क - प्रत्येक नकलेसाठी महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे अनुसूची 1 चे अनुच्छेद 26 [Article 26 of Schedule I] नुसार रु. 20/-
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	1. नक्कल फी - रोखीने 2. मुद्रांक शुल्क - कोर्ट फी स्टॅप (लेबल स्वरूपात)
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	अर्ज करून नक्कल फी भरल्यापासून जास्तीत जास्त -15 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. सह जिल्हा निबंधक कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document -Copy & Search या ठिकाणी

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	नोंदणी अधिनियम 1908, कलम 57 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये प्रमाणित नक्कल न मिळाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल, तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

**6. दस्त नोंदणी न केलेल्या प्रकरणांमध्ये, ई-पेमेंट पध्दतीने भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा
(Refund of Registration Fee paid by e-Payment System, in case of Non-
Registration of Document)**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	दस्त नोंदणी करण्याच्या उद्देशाने ई-पेमेंट पध्दतीने भरलेल्या नोंदणी फी चा, संबंधित दस्त नोंदणी करण्याचे प्रयोजन रद्द झाले, तर परतावा देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1) पक्षकाराचा अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2) ई-पेमेंटद्वारे नोंदणी फी शासन जमा केल्याचा पुरावा जसे की, GRN व CIN क्रमांक असलेल्या ई-चलनाची प्रत.
3.	आवश्यक शुल्क	या प्रकरणी लागू नाही
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	या प्रकरणी लागू नाही
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1) पक्षकाराचा अर्ज दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे प्राप्त झाल्यापासून तो सह जिल्हा निबंधक कार्यालयाकडे पाठविण्यासाठी - 7 दिवस 2) दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडून प्रस्ताव सह जिल्हा निबंधक कार्यालयाकडे प्राप्त झाल्यापासून परतावा प्रकरणांवर निर्णय घेण्यासाठी - 15 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1) दुय्यम निबंधक कार्यालय 2) सह जिल्हा निबंधक 3) विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी उपलब्ध
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1) महाराष्ट्र कोषागार नियमावली, 1969 [सदर काम नोंदणी फी पोटी भरलेल्या रकमेचा, दस्त नोंदणी करण्यापूर्वी परताव्याचे असल्याने यास नोंदणी अधिनियमातील तरतुदी लागू होत नसून महाराष्ट्र कोषागार नियमावलीमधील तरतुदी लागू होतात.]

8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	ज्या दुय्यम निबंधक कार्यालयाचे नावाने नोंदणी फी भरण्यात आलेली आहे, त्या जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये नोंदणी फी चा परतावा न मिळाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल, तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

नोंदणी करण्याचे रद्द झालेल्या प्रकरणांमध्ये भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा मिळण्यासाठीचा अर्ज, सदर रक्कम ज्या दुय्यम निबंधक कार्यालयाचे नावे भरण्यात आली आहे, त्याच दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे करणे आवश्यक आहे

7. नोंदणी झालेल्या दस्तास जादा भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा
[Refund of excess Registration Fee]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	नोंदणीकृत दस्तास जादा भरण्यात आलेल्या नोंदणी फी चा परतावा देणे
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. पक्षकाराचा अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. नोंदणीकृत दस्ताची प्रत 3. दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडून मिळालेली नोंदणी फी भरल्याची पावती 4. नोंदणी फी कोषागारात जमा झाल्याबाबतचे कोषागाराचे प्रमाणपत्र
3.	आवश्यक शुल्क	या प्रकरणी लागू नाही
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	या प्रकरणी लागू नाही
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1. पक्षकाराचा अर्ज दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे प्राप्त झाल्यापासून तो सह जिल्हा निबंधक कार्यालयाकडे पाठविण्यासाठी - 7 दिवस 2. दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडून प्रस्ताव सह जिल्हा निबंधक कार्यालयाकडे प्राप्त झाल्यापासून तो छाननी करून नोंदणी महानिरीक्षक कार्यालयाकडे पाठविण्यासाठी - 7 दिवस 3. नोंदणी महानिरीक्षक कार्यालयामध्ये परतावा प्रकरणावर निर्णय घेण्यासाठी - 15 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1.दुय्यम निबंधक कार्यालय 2. सह जिल्हा निबंधक 3. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	नोंदणी अधिनियम 1908, कलम 80 अ [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]

8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	नोंदणी महानिरीक्षक महाराष्ट्र राज्य, पुणे
10.	विहित कालावधीमध्ये नोंदणी फी चा परतावा न मिळाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे, नवीन प्रशासकीय इमारत, कौन्सिल हॉलसमोर, पुणे. दूरध्वनी क्र. - 020 - 26123826.
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

नोंदणी झालेल्या दस्तास जादा भरलेल्या नोंदणी फी चा परतावा मिळण्यासाठीचा अर्ज संबंधित पक्षकारांनी ज्या कार्यालयात दस्ताची नोंदणी केली आहे, त्याच दुय्यम निबंधक कार्यालयाकडे आवश्यक आहे.

**8. मृत्युपत्राचा सीलबंद लखोटा जमा करणे, परत घेणे व उघडणे
(Deposit, Withdrawl and Opening of sealed cover of Will)**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	<p>1. मृत्युपत्रकर्त्यास आपले मृत्युपत्र ठेवलेला सीलबंद लखोटा संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक यांचेकडे जमा करता येतो</p> <p>2. याप्रमाणे जमा केलेला लखोटा मृत्युपत्रकर्ता स्वतःच्या हयातीत केव्हाही परत घेवू शकतो</p> <p>3. मृत्युपत्रकर्त्याने त्यांचे हयातीत लखोटा परत न घेतल्यास मृत्युपत्रकर्त्याच्या मृत्युनंतर, दावा सांगणाऱ्या व्यक्तीच्या अर्जावरून असा लखोटा उघडता येतो व त्यातील मृत्युपत्राची नोंद करून अस्सल मृत्युपत्र पुन्हा सुरक्षित ठेवले जाते व नोंदविलेल्या मृत्युपत्राची नक्कल अर्जदारास दिली जाते</p>
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<p>1. सीलबंद लखोटा जमा करणेसाठी - अर्ज, सीलबंद लखोटा व अर्जदाराचे छायाचित्र असलेले ओळखपत्र</p> <p>2. जमा केलेला सीलबंद लखोटा परत घेण्यासाठी - अर्ज व अर्जदाराचे छायाचित्र असलेले ओळखपत्र</p> <p>3. सीलबंद लखोटा उघडण्यासाठी - अर्ज, अर्जदाराचे छायाचित्र असलेले ओळखपत्र व मृत्युपत्रकर्त्याच्या मृत्युचा दाखला</p> <p>4. उपरोक्त नमूद प्रत्येक अर्जास कोर्ट फी स्टॅम्प रु. 5/- [लेबल स्वरूपात]</p> <p>वरील क्र. 1 ते 3 मध्ये नमूद अर्जाचे नमुने नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध आहेत.</p>
3.	आवश्यक शुल्क	<p>1. लखोटा जमा करण्यासाठी -- रु. 100/-</p> <p>2. लखोटा परत घेण्यासाठी -- रु. 100/-</p> <p>3. लखोटा उघडून मृत्युपत्र नोंदणी करण्यासाठी -- रु. 100/-</p>
4.	शुल्क / फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	आवश्यक कागदपत्रांसह परिपूर्ण अर्ज सादर केल्यानंतर - त्याच दिवशी
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	<p>1. सह जिल्हा निबंधक कार्यालय</p> <p>2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Document Registration या ठिकाणी</p>

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	नोंदणी अधिनियम, 1908, कलम 42 ते कलम 46 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक
10.	विहित कालावधीमध्ये सेवा न मिळाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित सह जिल्हा निबंधक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	सह जिल्हा निबंधक यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

भाग 4

विवाह अधिकारी कार्यालय

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये विवाह संपन्न करणे [Solemnization of Marriage under Special Marriage Act, 1954]	57
2.	विवाह नोंदणी प्रमाणपत्राच्या प्रमाणित नकला देणे [Certified copies of Marriage Certificate]	59
3.	विशेष विवाह कायदयाखाली संपन्न झालेल्या/ नोंदविलेल्या विवाहांच्या नोंदीचा शोध उपलब्ध करून देणे [Search of entries of marriages solemnized /registered under Special Marriage Act,1954]	61
4.	इतर पध्दतीने अगोदरच झालेल्या विवाहाची विशेष विवाह कायदा, 1954 अंतर्गत नोंदणी करणे [Registration of Marriage celebrated in other forms, under Special Marriage Act, 1954]	63

1. विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये विवाह संपन्न करणे

[Solemnization of Marriage under Special Marriage Act, 1954]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये विशेष विवाह संपन्न करून त्याबाबतचे विवाह प्रमाणपत्र देणे. या विवाहास प्रचलित भाषेत कोर्ट मॅरेज असेही संबोधिले जाते
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<ol style="list-style-type: none"> नियोजित विवाहाची विहित नमुन्यामध्ये नोटीस (नोटीसीचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Draft Notices या ठिकाणी उपलब्ध) वर आणि वधू यांचे <ol style="list-style-type: none"> वयाचा पुरावा - जन्म प्रमाणपत्र किंवा शाळा सोडल्याचा दाखला इत्यादी रहिवास पुरावा - उदा. वीज बील/टेलिफोन बील/ लिक्व अँड लायसन्सची प्रत इ. वर किंवा वधू घटस्फोटित असल्यास पूर्वीच्या विवाहाच्या घटस्फोटासंबंधीचा कोर्ट हुकूमनामा (डिक्री) वर हा विधूर किंवा वधू ही विधवा असल्यास त्यांच्या पूर्वीच्या लग्नाच्या जोडीदाराचा मृत्यूचा दाखला तीन आवश्यक साक्षीदारांची ओळखपत्रे व रहिवास पुरावा
3.	आवश्यक शुल्क	<p>विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये विहित फी तक्त्यानुसार</p> <ol style="list-style-type: none"> नोटीस देण्याकरिता रु. 50/- जर वधू किंवा वर यापैकी एक पक्ष अन्य जिल्हयातील असेल तर वाढीव रु. 50/- विवाह अधिकारी कार्यालयामध्ये विवाह संपन्न करण्यासाठी रु. 150/-
4.	फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	विवाह संपन्न होण्यास लागणारा कालावधी	<ol style="list-style-type: none"> नोटीस स्विकारण्याच्या कार्यवाहीस लागणारा कालावधी - नोटीस सादर केल्यापासून एक तास विवाहाची नोटीस दिल्यानंतर काही आक्षेप नसल्यास विवाह संपन्न होण्यास लागणारा कालावधी - <ul style="list-style-type: none"> कायदयातील कलम 7 नुसार नोटीस प्रसिध्द झाल्यापासून 30 दिवसांचा कालावधी संपल्यानंतर मात्र, नोटीस प्रसिध्द झाल्यापासून 31 व्या दिवसापासून ते 90 व्या दिवसांच्या आत अर्जदाराच्या इच्छेनुसार पूर्वनियोजित वेळेनुसार - एक तास

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. विवाह अधिकारी कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Marriage Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. विशेष विवाह कायदा, 1954 2. विशेष विवाह कायदा, 1954 अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने तयार केलेले नियम 1964 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी.
10.	विहित कालावधीमध्ये नोटीस न स्विकारल्यास किंवा विवाह संपन्न न केल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी.
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	विवाह अधिकाऱ्याने विवाह संपन्न करण्यास नकार दिल्यास त्याच्या आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	विशेष विवाह कायदा, 1954 चे कलम 8 नूसार सक्षम न्यायालयाकडे विवाह अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या दिनांकापासून 30 दिवसांचे आत

**विवाह महानिबंधक तथा
नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे**

2. विवाह प्रमाणपत्राच्या प्रमाणित नकला देणे

(Certified copy of Marriage Certificate)

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये संपन्न झालेल्या विवाहांच्या विवाह प्रमाणपत्राच्या प्रमाणित नक्कल मागणीनुसार देणे.
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. वधू / वराचे नाव व विवाहाचा दिनांक नमूद असलेला अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. अर्जास रुपये 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3.	आवश्यक शुल्क	नक्कल फी रु. 25/- प्रति नक्कल
4.	फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	प्रमाणित नक्कल मिळण्यास लागणारा कालावधी	1. संगणकीकृत अभिलेख [सन 2003 नंतरचे] असल्यास अर्ज सादर केल्यापासून कामकाजाचे जास्तीत जास्त - 3 दिवस 2. उर्वरित प्रकरणांत अर्ज सादर केल्यापासून कामकाजाच्या जास्तीत जास्त - 15 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. विवाह अधिकारी कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Marriage Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	विशेष विवाह कायदा, 1954 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी
10.	विहित कालावधीमध्ये प्रमाणित नक्कल न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी

11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	विवाह अधिकाऱ्याने दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

विवाह महानिबंधक तथा
नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

3. विशेष विवाह कायदयाखाली संपन्न झालेल्या/ नोंदविलेल्या नोंदीचा शोध उपलब्ध करून देणे.
(Search of entries of marriages solemnized and registered under Special Marriage Act)

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	विशेष विवाह कायद्यांतर्गत संपन्न झालेल्या / नोंदविलेल्या विवाहाच्या नोंदीचा मागणीनुसार उपलब्ध करून देणे.
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. विहित नमुन्यातील अर्ज [अर्जाचा नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Forms या ठिकाणी उपलब्ध] 2. अर्जास रुपये 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात]
3.	आवश्यक शुल्क	शोध फी - पहिले वर्ष - रु. 5/- पुढील प्रत्येक वर्षाला -- रु. 5/- (मात्र,जास्तीत जास्त रु.25/-)
4.	फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	शोध मिळण्यास लागणारा कालावधी	अर्ज करून शोध फी भरल्यानंतर प्रथम आवक प्रथम जावक या तत्वावर अनुक्रमाने त्याच दिवशी
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. विवाह अधिकारी कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Marriage Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. विशेष विवाह कायदा, 1954 2. विशेष विवाह कायदा, 1954 अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने तयार केलेले नियम, 1964 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी
10.	विहित कालावधीमध्ये शोधासाठी अभिलेख उपलब्ध करून न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी

11.	त्याबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	विवाह अधिकाऱ्याने दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

**विवाह महानिबंधक तथा
नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे**

4. इतर पध्दतीने अगोदरच झालेल्या विवाहाची विशेष विवाह कायदा, 1954 अंतर्गत नोंदणी करणे (Registration of marriage celebrated in other forms, under Special Marriage Act, 1954)

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	इतर पध्दतीने अगोदरच झालेल्या विवाहाची नोंदणी, विशेष विवाह कायदा, 1954 चे कलम 15 मधील सर्व तरतुदींची पूर्तता होत असल्यास कलम 16 अन्वये करता येते. या तरतुदीनुसार पती व पत्नी यांचेतर्फे विवाह नोंदणीसाठी अर्ज दिल्यापासून 30 दिवसानंतर पूर्वनियोजित तारीख व वेळेनुसार विवाह अधिकारी उक्त विवाहाची नोंदणी करून विवाह प्रमाणपत्र देतात
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<p>1. विशेष विवाह कायदा, 1954 मधील कलम 15 प्रमाणे विहित नमुन्यामध्ये अर्ज (नोटीस) [अर्जाचा (नोटीसीचा) नमुना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Downloads या सदराखाली Draft Notices या ठिकाणी उपलब्ध]</p> <p>2. वर आणि वधू यांचे अ. वयाचा पुरावा - जन्म प्रमाणपत्र किंवा शाळा सोडल्याचा दाखला इत्यादी ब. रहिवास पुरावा - उदा. वीज बील/टेलिफोन बील/ लिव्ह अँड लायसन्सची प्रत इ.</p> <p>3. विवाहाचे वेळी वर किंवा वधू घटस्फोटित असल्यास पूर्वीच्या लग्नाच्या घटस्फोटासंबंधीचा कोर्ट हुक्मनामा (डिक्री)</p> <p>4. विवाहाचे वेळी वर हा विधूर किंवा वधू ही विधवा असल्यास त्यांच्या पूर्वीचा लग्नाच्या जोडीदाराचा मृत्युचा दाखला</p> <p>5. तीन आवश्यक साक्षीदारांची ओळखपत्रे व रहिवास पुरावा</p>
3.	आवश्यक शुल्क	<p>विशेष विवाह कायदा, 1954 अन्वये विहित फी तक्त्यानुसार</p> <p>1. अर्ज देण्याकरिता -- रु. 50/-</p> <p>2. विवाह नोंदणी करण्यासाठी -- रु. 100/-</p>
4.	फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	विवाह नोंदणीस लागणारा कालावधी	<p>1. अर्ज स्विकारण्याच्या कार्यवाहीस लागणारा कालावधी - अर्ज सादर केल्यापासून एक तास</p> <p>2. विवाह नोंदणी होण्यास लागणारा कालावधी -</p> <ul style="list-style-type: none"> • कायदयातील कलम 16 नुसार अर्ज दाखल केल्यापासून 30 दिवसांचा कालावधी संपल्यानंतर काही आक्षेप नसल्यास अर्जदाराच्या इच्छेनुसार पूर्वनियोजित वेळेनुसार एक तास

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. विवाह अधिकारी कार्यालय 2. विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Marriage Registration या ठिकाणी
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	1. विशेष विवाह कायदा, 1954 कलम - 16 2. विशेष विवाह कायदा, 1954 अंतर्गत नियम 1964 [अधिनियम व नियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts/Rules या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी
10.	विहित कालावधीमध्ये अर्ज न स्विकारल्यास किंवा विवाह नोंदणी न केल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित विवाह अधिकारी
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित जिल्हयाचे सह जिल्हा निबंधक [सविस्तर यादी विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Organization या सदराखाली Offices या ठिकाणी उपलब्ध] • तक्रारीच्या अनुषंगाने सह जिल्हा निबंधक यांनी केलेल्या कार्यवाहीने नागरिकांचे समाधान न झाल्यास, नागरिकांनी feedback@igrmaharashtra.gov.in या ई मेलवर आपली प्रतिक्रिया नोंदवावी
12.	विवाह अधिकाऱ्याने विवाह नोंदणी करण्यास नकार दिल्यास त्या आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	विशेष विवाह कायदा, 1954 चे कलम 17 नूसार सक्षम न्यायालयाकडे विवाह अधिकाऱ्याच्या आदेशाच्या दिनांकापासून 30 दिवसांचे आत

**विवाह महानिबंधक तथा
नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे**

भाग 5

**नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक
कार्यालय**

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित केलेले मूल्यांकन मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps regarding determination of Market Value]	67

**मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित केलेले मूल्यांकन मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील
[Appeal against order of Collector of Stamps regarding determination of
Market Value]**

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 31 [अभिनिर्णय] किंवा कलम 32 अ [योग्य बाजारभावाप्रमाणे मुद्रांक शुल्क न दिलेल्या प्रकरणामध्ये वसुली] इ. अन्वये कार्यवाही अंतर्गत मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दिलेल्या अंतिम आदेशामध्ये निश्चित केलेल्या बाजारभावाप्रमाणे मूल्यांकन मान्य नसेल तर संबंधित पक्षकार त्या आदेशाविरुद्ध, उक्त अधिनियमाचे कलम 32 ब अन्वये संबंधित प्रादेशिक विभागाच्या नोंदणी उपमहानिरीक्षक तथा मुद्रांक उपनियंत्रक [मुंबई विभागाच्या बाबतीत अपर मुद्रांक नियंत्रक] यांचेकडे अपील दाखल करू शकतात
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. अपील अर्ज 2. अपील अर्जास रु. 5 चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात] 3. ज्या आदेशाविरुद्ध अपील केले आहे त्या आदेशाची सत्य प्रत 4. संबंधित दस्ताची सत्य प्रत 5. मूल्यांकनावर परिणाम करणाऱ्या बाबी दर्शविणारा पुरावा
3.	आवश्यक शुल्क	अपील फी -- रु. 300/-
4.	अपील फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 32 ब नुसार अपील अर्ज दाखल करण्यासाठी अनुज्ञेय कालावधी - मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांचा आदेश प्राप्त झाल्यापासून 60 दिवस 2. अपील अर्ज दाखल केल्यानंतर - अ) पहिली सुनावणी घेण्यासाठी - 30 दिवस ब) अंतिम सुनावणी झाल्यानंतर निर्णय घेण्यासाठी- 15 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. संबंधित प्रादेशिक नोंदणी उपमहानिरीक्षक तथा मुद्रांक उपनियंत्रक कार्यालय 3. नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Stamp Duty Collection या ठिकाणी उपलब्ध

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम कलम 32 ब [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	संबंधित प्रादेशिक विभागाचे नोंदणी उपमहानिरीक्षक तथा मुद्रांक उपनियंत्रक
10.	विहित कालावधीमध्ये कार्यवाही न झाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	संबंधित नोंदणी उपमहानिरीक्षक तथा मुद्रांक उपनियंत्रक
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे, नवीन प्रशासकीय इमारत, कौन्सिल हॉलसमोर, पुणे. दूरध्वनी क्र. - 020 - 26123826.
12.	नोंदणी उपमहानिरीक्षक यांनी दिलेल्या आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नियंत्रक,

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक

महाराष्ट्र राज्य, पुणे

भाग 6

अपर मुद्रांक नियंत्रक कार्यालय, मुंबई

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	मुंबई विभागातील मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित केलेले मूल्यांकन मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps, in Mumbai regarding determination of Market Value]	71

मुंबई विभागातील मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित केलेले मूल्यांकन मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps, in Mumbai regarding determination of Market Value]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	<p>महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 31 [अभिनिर्णय] किंवा कलम 32 अ [योग्य बाजारभावाप्रमाणे मुद्रांक शुल्क न दिलेल्या प्रकरणामध्ये वसुली] इ. अन्वये कार्यवाही अंतर्गत मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दिलेल्या अंतिम आदेशामध्ये निश्चित केलेल्या बाजारभावाप्रमाणे मूल्यांकन मान्य नसेल तर संबंधित पक्षकार त्या आदेशाविरुद्ध, उक्त अधिनियमाचे कलम 32 ब अन्वये अपर मुद्रांक नियंत्रक, मुंबई यांचेकडे अपील दाखल करू शकतात.</p> <p>अपर मुद्रांक नियंत्रक, मुंबई यांचेकडे केवळ मुंबई विभागातील मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांच्या आदेशाविरुद्ध अपील करता येते.</p>
2.	आवश्यक कागदपत्रे	<ol style="list-style-type: none"> 1. अपील अर्ज 2. अपील अर्जास रु. 5 चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात] 3. ज्या आदेशाविरुद्ध अपील केले आहे त्या आदेशाची सत्य प्रत 4. संबंधित दस्ताची सत्य प्रत 5. मूल्यांकनावर परिणाम करणाऱ्या बाबी दर्शविणारा पुरावा
3.	आवश्यक शुल्क	अपील फी -- रु. 300/-
4.	अपील फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	या प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	<ol style="list-style-type: none"> 1. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 32 ब नुसार अपील अर्ज दाखल करण्यासाठी अनुज्ञेय कालावधी - मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांचा आदेश प्राप्त झाल्यापासून 60 दिवस 2. अपील अर्ज दाखल केल्यानंतर - <ol style="list-style-type: none"> अ) पहिली सुनावणी घेण्यासाठी - 30 दिवस ब) अंतिम सुनावणी झाल्यानंतर निर्णय घेण्यासाठी- 15 दिवस
6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	<ol style="list-style-type: none"> 1. अपर मुद्रांक नियंत्रक कार्यालय, मुंबई 2. नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Stamp Duty Collection या ठिकाणी उपलब्ध

7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम कलम 32 ब [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	अपर मुद्रांक नियंत्रक, मुंबई
10.	विहित कालावधीमध्ये कार्यवाही न झाल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	अपर मुद्रांक नियंत्रक मुंबई
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे, नवीन प्रशासकीय इमारत, कौन्सिल हॉलसमोर, पुणे. दूरध्वनी क्र. - 020 - 26123826.
12.	अपर मुद्रांक नियंत्रक यांनी दिलेल्या आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

भाग 7

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे कार्यालय

नागरिकांची सनद

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1.	मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दस्ताच्या मुद्रांक शुल्काबाबत दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps regarding assessment of Stamp Duty]	75

मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दस्ताच्या मुद्रांक शुल्काबाबत दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्याविरुद्ध अपील [Appeal against order of Collector of Stamps regarding assessment of Stamp Duty]

1.	विषयाचा संक्षिप्त तपशील	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 31 व 32 अ अन्वये मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दिलेल्या आदेशामधील दस्ताचे मुद्रांक शुल्कासाठी वर्गीकरण किंवा मुद्रांक शुल्क आकारणी मान्य नसेल तर संबंधित पक्षकार असा आदेश प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून 60 दिवसांच्या आत त्या आदेशाविरुद्ध अधिनियमाचे कलम 53 अन्वये मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्याकडे अपील करू शकतात. तसेच अधिनियमाचे कलम 47 ते 52 मधील तरतुदीनुसार मुद्रांक शुल्क परतावा प्रकरणामध्ये मुद्रांक जिल्हाधिकारी/नोंदणी उपमहानिरीक्षक/अपर मुद्रांक नियंत्रक यांनी दिलेल्या आदेशाविरुद्ध देखील याप्रमाणे अपील करता येऊ शकते
2.	आवश्यक कागदपत्रे	1. अपील अर्ज 2. अपील अर्जास रु. 5/- चा कोर्ट फी स्टॅम्प [लेबल स्वरूपात] 3. ज्या आदेशाविरुद्ध अपील केले आहे त्या आदेशाची सत्य प्रत 4. संबंधित दस्ताची सत्य प्रत 5. अपीलामध्ये नमूद कथनाचे पृष्टयर्थ कागदोपत्री पुरावा
3.	आवश्यक शुल्क	अपील फी रु. 300/-
4.	अपील फी भरण्याची पध्दत	रोखीने
5.	प्रक्रियेसाठी लागणारा कालावधी	1. अपील अर्ज दाखल करणेसाठी अनुज्ञेय कालावधी - महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाचे कलम 53 नुसार मुद्रांक जिल्हाधिकारी / नोंदणी उपमहानिरीक्षक तथा मुद्रांक उपनियंत्रक / अपर मुद्रांक नियंत्रक यांचा आदेश प्राप्त झाल्यापासून - 60 दिवस 2. अपील अर्ज दाखल केल्यानंतर पहिली सुनावणी घेण्यासाठी - 30 दिवस. 3. अंतिम सुनावणी झाल्यानंतर निर्णय घेण्यासाठी - 15 दिवस.

6.	कार्यपध्दतीविषयी सविस्तर माहिती मिळण्याचे ठिकाण	1. नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालय, नवीन प्रशासकीय इमारत, कौन्सिल हॉलसमोर, पुणे 2. नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Activities या सदराखाली Stamp Duty Collection या ठिकाणी उपलब्ध
7.	कोणत्या अधिनियमाचे / नियमाचे आधारे सदर काम केले जाते ?	महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम, कलम 53 [अधिनियम विभागाच्या www.igrmaharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर Publications या सदराखाली Acts या ठिकाणी उपलब्ध]
8.	संबंधित शासन निर्णय, आदेश, परिपत्रक इत्यादी	या प्रकरणी लागू नाही.
9.	निर्णय घेणारे अधिकारी	मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
10.	विहित कालावधीमध्ये अपीलाचा निर्णय न दिल्यास त्याबाबतची कारणे लेखी स्वरूपात देण्यास जबाबदार अधिकारी	मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी तथा नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
11.	या प्रक्रियेबाबत ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी, त्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	सचिव, मदतकार्ये व पुनर्वसन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-32. दूरध्वनी क्र. - 022- 22025274
12.	मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी यांनी दिलेला निर्णय मान्य नसल्यास त्या निर्णय / आदेशाविरुद्ध कोणत्या तरतुदीनुसार कोणत्या प्राधिकरणाकडे अपील करता येईल ?	या प्रकरणी लागू नाही.

नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे